Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/6830

2024 11 29

TARYBOS REKOMENDACIJA

2024 m. spalio 21 d.

dėl Rumunijos ekonominės, biudžeto, užimtumo ir struktūrinės politikos

(C/2024/6830)

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97 ([1]), ypač į jo 3 straipsnio 3 dalį,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo ([2]), ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2021 m. vasario 19 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241 ([3]), kuriuo nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (toliau – Priemonė). Pagal Priemonę valstybėms narėms teikiama finansinė parama reformoms ir investicijoms įgyvendinti, t. y. Sąjungos finansuojama fiskalinė paskata. Pagal Europos ekonominės politikos koordinavimo semestro prioritetus Priemone padedama užtikrinti ekonomikos bei socialinį atsigavimą ir įgyvendinti tvarias reformas ir investicijas, visų pirma reformas ir investicijas, kuriomis siekiama skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas ir didinti valstybių narių ekonomikų atsparumą. Ja taip pat padedama stiprinti viešųjų finansų būklę ir skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu, gerinti teritorinę sanglaudą Sąjungoje ir remti tolesnį Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimą;

(2) 2023 m. vasario 27 d. priimtu Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2023/435 ([4]) (toliau – „REPowerEU“) siekiama laipsniškai panaikinti Sąjungos priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro importo. Tai padėtų užtikrinti Sąjungos energetinį saugumą ir įvairinti jos energijos tiekimo šaltinius, kartu didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, energijos kaupimo pajėgumus ir energijos vartojimo efektyvumą. Rumunija į nacionalinį

([1]) OL L, 2024/1263, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) OL L 306, 2011 11 23, p. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([4]) 2023 m. vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/435, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/241, kiek tai susiję su skyriais „REPowerEU“ ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 bei (ES) 2021/1755 ir Direktyva 2003/87/EB (OL L 63, 2023 2 28, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukė naują skyrių „REPowerEU“, kad būtų galima finansuoti pagrindines reformas ir investicijas, kurios padės pasiekti „REPowerEU“ tikslus;

(3) siekdama padėti priimti politikos sprendimus ir sudaryti pagrindines augimo didinimo sąlygas, 2023 m. kovo 16 d. Komisija paskelbė komunikatą „Ilgalaikis ES konkurencingumas. Perspektyvos po 2030 m.“. Komunikate išdėstyti devyni vieni kitus stiprinantys konkurencingumo veiksniai. Tarp tų veiksnių, kaip itin svarbūs politikos prioritetai reformų ir investicijų srityje siekiant įveikti dabartinius su našumu susijusius iššūkius ir didinti ilgalaikį Sąjungos ir jos valstybių narių konkurencingumą, yra prieiga prie privačiojo kapitalo, moksliniai tyrimai ir inovacijos, švietimas ir įgūdžiai, taip pat veikianti bendroji rinka. 2024 m. vasario 14 d. Komisija paskelbė komunikatą pavadinimu „2024 m. metinė bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaita“. Tame komunikate išsamiai aptariami Europos bendrosios rinkos konkurenciniai pranašumai ir jai kylantys iššūkiai, analizuojant per metus įvykusius pokyčius, suskirstytus pagal nustatytus devynis konkurencingumo veiksnius;

(4) 2023 m. lapkričio 21 d. Komisija priėmė 2024 m. metinę tvaraus augimo apžvalgą, kuria pradedamas 2024 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. 2024 m. kovo 22 d. Europos Vadovų Taryba pritarė 2024 m. metinėje tvaraus augimo apžvalgoje išdėstytiems prioritetams, kurie grindžiami keturiais konkurencingo tvarumo aspektais. 2023 m. lapkričio 21 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 taip pat priėmė 2024 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Rumunija nurodyta kaip viena iš valstybių narių, kuriose gali būti susidaręs disbalansas arba gali kilti jo susidarymo rizika ir dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. Be to, Komisija priėmė rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos ir pasiūlymą dėl 2024 m. bendros užimtumo ataskaitos, kurioje analizuojamas užimtumo politikos gairių ir Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimas. Taryba Rekomendaciją dėl euro zonos ekonominės politikos ([5]) (toliau – 2024 m. rekomendacija dėl euro zonos) priėmė 2024 m. balandžio 12 d., o bendrą užimtumo ataskaitą – 2024 m. kovo 11 d.;

(5) 2024 m. balandžio 30 d. įsigaliojo naujoji Sąjungos ekonomikos valdymo sistema. Sistema apima naują Reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, iš dalies pakeistą Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1467/97 ([6]) dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo ir iš dalies pakeistą Tarybos direktyvą 2011/85/ES ([7]) dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms. Naujosios ekonomikos valdymo sistemos tikslai – skatinti patikimus ir tvarius viešuosius finansus, tvarų ir integracinį augimą bei atsparumą reformomis bei investicijomis ir užkirsti kelią perviršiniam valdžios sektoriaus deficitui. Naująja ekonomikos valdymo sistema taip pat skatinama nacionalinė atsakomybė ir daugiau dėmesio skiriama vidutinės trukmės laikotarpiui kartu su veiksmingesniu bei nuoseklesniu vykdymo užtikrinimu. Kiekviena valstybė narė turi pateikti Tarybai ir Komisijai nacionalinį vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinį struktūrinį planą. Nacionaliniame vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniame struktūriniame plane išdėstomi valstybės narės fiskaliniai, reformų ir investicijų įsipareigojimai ir jis apima 4 arba 5 metų planavimo laikotarpį, priklausomai nuo įprastos nacionalinio teisėkūros ciklo trukmės. Nacionaliniame vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniame struktūriniame plane nustatytas grynųjų išlaidų ([8]) planas turi atitikti Reglamento (ES) 2024/1263 reikalavimus, įskaitant reikalavimus užtikrinti, kad valdžios sektoriaus skola būtų pradėta patikimai mažinti arba ir toliau būtų patikimai mažinama ne vėliau kaip iki koregavimo laikotarpio pabaigos arba kad ji išliktų apdairaus lygio, mažesnė nei 60 % bendrojo vidaus produkto (BVP), ir kad per vidutinės trukmės laikotarpį valdžios sektoriaus deficitas būtų sumažintas iki žemesnio už 3 % BVP pamatinę Sutarties vertę lygio ir (arba) toks išliktų. Jeigu valstybė narė įsipareigoja vykdyti atitinkamas reformas ir investicijas pagal Reglamente (ES) 2024/1263 nustatytus kriterijus, koregavimo laikotarpis gali būti pratęstas ne ilgiau kaip trejiems metams. Siekdama padėti tuos nacionalinius vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinius struktūrinius planus parengti, 2024 m. birželio 21 d. Komisija paskelbė gaires dėl informacijos, kurią valstybės narės turi pateikti savo nacionaliniuose vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniuose struktūriniuose planuose ir savo metinėse pažangos ataskaitose. Pagal Reglamento (ES) 2024/1263 5 ir 36 straipsnius Komisija perdavė valstybėms narėms, kai taikytina, orientacines trajektorijas ir techninę informaciją. Valstybės narės savo nacionalinius vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinius struktūrinius planus turi pateikti ne vėliau kaip 2024 m. rugsėjo 20 d., nebent konkreti valstybė narė ir Komisija susitaria šį terminą pratęsti pagrįstos trukmės laikotarpiui. Vadovaudamosi savo nacionalinėmis teisinėmis sistemomis valstybės narės gali savo vidutinės

([5]) 2024 m. balandžio 12 d. Tarybos rekomendacija dėl euro zonos ekonominės politikos (OL C, C/2024/2807, 2024 4 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo (OL L 209, 1997 8 2, p. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL L 306, 2011 11 23, p. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Grynosios išlaidos, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 2024/1263 2 straipsnio 2 punkte: grynosios išlaidos – valdžios sektoriaus išlaidos, atėmus i) palūkanų išlaidas; ii) diskrecines pajamų priemones; iii) Sąjungos programų išlaidas, kurios visiškai atitinka Sąjungos fondų pajamas; iv) nacionalines išlaidas bendram Sąjungos finansuojamų programų finansavimui; v) bedarbio pašalpų išlaidų ciklinius elementus ir vi) vienkartines bei kitas laikinąsias priemones.

trukmės laikotarpio planų projektus aptarti savo nacionaliniuose parlamentuose, gali paprašyti nepriklausomų fiskalinių institucijų pateikti nuomonę ir gali konsultuotis su socialiniais partneriais ir kitais nacionaliniais suinteresuotaisiais subjektais;

(6) 2024 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras toliau evoliucionuoja atsižvelgiant į Priemonės įgyvendinimą. Kad būtų įgyvendinti Europos semestro politikos prioritetai, vis dar itin svarbu visiškai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, nes jie padeda veiksmingai spręsti visus per pastaruosius metus konkrečioms šalims pateiktose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. 2019, 2020, 2022 ir 2023 m. konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos tebėra aktualios ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planams, kurie peržiūrėti, atnaujinti arba iš dalies pakeisti pagal Reglamento (ES) 2021/241 14, 18 ir 21 straipsnius;

(7) 2021 m. gegužės 31 d. Rumunija pagal Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 1 dalį Komisijai pateikė savo nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnį Komisija, vadovaudamasi to reglamento V priede pateiktomis vertinimo gairėmis, įvertino ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano aktualumą, efektyvumą, veiksmingumą ir darną. 2021 m. spalio 29 d. Taryba priėmė Įgyvendinimo sprendimą dėl Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo ([9]); 2023 m. gruodžio 8 d. jis buvo iš dalies pakeistas vadovaujantis Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 2 dalimi, kad būtų atnaujintas negrąžintinos finansinės paramos didžiausias finansinis įnašas, ir vadovaujantis Reglamento (ES) 2021/241 21 straipsniu, kad ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas būtų iš dalies pakeistas dėl objektyvių aplinkybių, taip pat būtų įtrauktas skyrius „REPowerEU“ ([10]). Paramos dalių išmokėjimas priklauso nuo pagal Reglamento (ES) 2021/241 24 straipsnio 5 dalį Komisijos priimamo sprendimo, kad Rumunija patenkinamai pasiekė Tarybos įgyvendinimo sprendime nustatytas atitinkamas tarpines ir siektinas reikšmes. Kad būtų laikoma, jog tarpinės ir siektinos reikšmės pasiektos patenkinamai, ankstesniosios turi likti nepanaikintos;

(8) 2024 m. gegužės 13 d. Rumunija pateikė 2024 m. nacionalinę reformų programą. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 27 straipsnį 2024 m. nacionalinė reformų programa taip pat atspindi Rumunijos du kartus per metus teikiamas pažangos, padarytos įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, ataskaitas;

(9) 2024 m. birželio 19 d. Komisija paskelbė 2024 m. ataskaitą dėl Rumunijos. Joje įvertinta pažanga, Rumunijos padaryta įgyvendinant atitinkamas 2019–2023 m. Tarybos priimtas jai skirtas rekomendacijas, ir apžvelgta, kaip ji įgyvendina ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Remiantis ta analize, šalies ataskaitoje nurodytos spragos, palyginti su tais uždaviniais, kurie ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane sprendžiami tik iš dalies arba nesprendžiami, taip pat nauji ir kylantys uždaviniai. Be to, joje įvertinta pažanga, Rumunijos padaryta įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį ir siekiant Sąjungos pagrindinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo srityse, taip pat pažanga siekiant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų;

(10) pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 5 straipsnį Komisija atliko nuodugnią Rumunijos apžvalgą. 2024 m. kovo mėn. paskelbtos pagrindinės Komisijos tarnybų to reglamento tikslais atlikto Rumunijos makroekonominio pažeidžiamumo vertinimo išvados. 2024 m. birželio 19 d. Komisija padarė išvadą, kad Rumunijoje yra susidaręs perviršinis makroekonominis disbalansas. Visų pirma Rumunija yra pažeidžiama dėl išorės sąskaitų, daugiausia dėl didelio ir didėjančio valdžios sektoriaus deficito – tai tebėra problema, o didelis kainų ir išlaidų spaudimas dar padidėjo ir politikos veiksmai yra silpni. 2023 m. einamosios sąskaitos deficitas šiek tiek sumažėjo, daugiausia dėl silpnesnio privataus vartojimo ir prekybos atsigavimo, tačiau jis tebėra didelis ir prognozuojama, kad šiais metais jis išliks stabilus, o 2025 m. pagerės. Todėl, nepaisant didelio nominaliojo BVP augimo, grynoji tarptautinių investicijų pozicija, išreikšta BVP dalimi, nebedidėja, ir esama rizikos, kad dėl išliekančio didelio einamosios sąskaitos deficito ji taps dar labiau neigiama. Bendroji ir grynoji infliacija sumažėjo, tačiau grynoji infliacija tebėra labai didelė, tik nedaug mažesnė už 2023 m. pasiektą aukščiausią lygį ir didesnė nei prieš metus. Darbo užmokesčio ir darbo sąnaudų dinamika 2023 m. paspartėjo ir 2024 m. išliko stipri, iš dalies dėl didelio minimaliojo ir valstybės tarnautojų darbo užmokesčio padidėjimo esant įtemptai padėčiai darbo rinkoje. Dėl to kilo susirūpinimas dėl išlaidų konkurencingumo, o su išlaidomis nesusijusį konkurencingumą ir toliau mažina struktūrinės kliūtys. Visi tie veiksniai didina susirūpinimą dėl to, kad įsigali konkurencingumo mažėjimo tendencijos ir vėluoja būtinas prekybos balanso pagerėjimas. Per pastaruosius metus pablogėjo fiskalinė padėtis, o tai yra pagrindinis veiksnys, lemiantis didelį einamosios sąskaitos deficitą. Prognozuojama, kad 2024 ir 2025 m. didelis fiskalinis deficitas dar kiek padidės. Nepaisant didelio nominaliojo BVP augimo, valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP padidėjo ir išlieka nuosaikus (50,9 %), tačiau didelė jo dalis išreikšta užsienio valiuta. Jei valdžios sektoriaus deficitas išliks didelis, gali išaugti

([9]) Dok. ST 12319/21 ir ST 12319/21 ADD 1.

([10]) 2023 m. gruodžio 8 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas 2021 m. spalio 29 d. Įgyvendinimo sprendimas dėl Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (dok. ST 15833/23 ir ST 15833/23 ADD 1).

išorės įsiskolinimas ir Rumunija gali tapti labiau priklausoma nuo išorės finansavimo šaltinių, todėl šalis gali tapti pažeidžiama dėl investuotojų nuotaikų pokyčių ir išorės sukrėtimų. Politikos priemonės, skirtos nustatytam pažeidžiamumui šalinti, buvo silpnos. Siekiant sumažinti ekonomikos stabilumui kylančią riziką, labai svarbu patikimai vykdyti fiskalinį konsolidavimą. Tam reikia laikytis rekomendacijų, pateiktų pagal perviršinio deficito procedūrą, ir visapusiškai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytas fiskalines ir struktūrines reformas, ypač tas, kuriomis siekiama struktūriškai padidinti valdžios sektoriaus pajamas, ir daug griežčiau nei pastaraisiais metais kontroliuoti išlaidas. Įgyvendinus ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytas reformas ir investavus ne tik į fiskalines ir struktūrines reformas, taip pat padidėtų konkurencingumas;

(11) remiantis Eurostato patvirtintais duomenimis, Rumunijos valdžios sektoriaus deficitas padidėjo nuo 6,3 % BVP 2022 m. iki 6,6 % BVP 2023 m., o valdžios sektoriaus skola padidėjo nuo 47,5 % BVP 2022 m. pabaigoje iki 48,8 % BVP 2023 m. pabaigoje;

(12) perviršinio deficito procedūra Rumunijai taikoma nuo 2020 m. 2020 m. balandžio 3 d. Taryba pagal Sutarties 126 straipsnio 6 dalį priėmė Sprendimą (ES) 2020/509 ([11]) dėl perviršinio deficito susidarymo Rumunijoje, nes Rumunija 2019 m. planavo nesilaikyti Sutartyje nustatyto deficito kriterijaus, ir pagal Sutarties 126 straipsnio 7 dalį priėmė rekomendaciją ([12]), kad perviršinis valdžios sektoriaus deficitas būtų panaikintas ne vėliau kaip 2022 m. Atsižvelgdama į didelį ekonominės veiklos susitraukimą dėl COVID-19 pandemijos, 2021 m. birželio 18 d. Taryba pagal Sutarties 126 straipsnio 7 dalį priėmė patikslintą rekomendaciją Rumunijai ([13]), kad perviršinis deficitas būtų panaikintas ne vėliau kaip 2024 m. (toliau – 2021 m. birželio 18 d. rekomendacija);

(13) 2021 m. birželio 18 d. rekomendacijoje Taryba rekomendavo Rumunijai sumažinti savo nominalųjį deficitą iki 8,0 % BVP 2021 m., 6,2 % BVP 2022 m., 4,4 % BVP 2023 m. ir 2,9 % BVP 2024 m. Tai atitinka grynųjų pirminių valdžios sektoriaus išlaidų nominalųjį augimą: 3,4 % 2021 m., 1,3 % 2022 m., 0,9 % 2023 m. ir 0,0 % 2024 m. Tai taip pat atitinka metinį struktūrinį koregavimą: 0,7 % BVP 2021 m., 1,8 % BVP 2022 m., 1,7 % BVP 2023 m. ir 1,5 % BVP 2024 m. 2021 m. birželio 18 d. rekomendacijoje taip pat nurodyta, kad bet kokios nenumatytos pajamos turėtų būti naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti ir kad Rumunija bent kas šešis mėnesius turėtų pranešti apie pažangą, padarytą įgyvendinant rekomendaciją, kol perviršinis deficitas bus ištaisytas;

(14) 2023 m. nominalusis deficitas pasiekė 6,6 % BVP ir gerokai viršijo pagal perviršinio deficito procedūrą nustatytą nominaliojo deficito tikslą – 4,4 % BVP. Pagrindinė to nukrypimo priežastis buvo toliau sparčiai augusios valdžios sektoriaus išlaidos, kurias daugiausia lėmė socialiniai pervedimai, išlaidos prekėms ir paslaugoms ir kapitalo išlaidos. 2023 m. nominalųjį deficitą taip pat paveikė po teismo sprendimų padidinto viešojo sektoriaus darbo užmokesčio mokėjimų (0,5 % BVP dydžio) apskaita. Svarbu tai, kad makroekonominės aplinkybės buvo palankios fiskaliniam konsolidavimui vykdyti. Rumunijos ekonominės veiklos rezultatai nuo 2021 m. birželio mėn. rekomendacijos priėmimo iš esmės atitiko lūkesčius, nepaisant nuo to laiko patirtų ekonominių sukrėtimų. Valdžios sektoriaus pajamos didėjo daug sparčiau, nei prognozuota, ir atspindi ekonomikos augimo struktūrą, kurioje mokestinių pajamų dalis yra didelė, ir didelę infliaciją;

(15) 2023 m. fiskalinės pastangos buvo mažesnės, nei rekomendavo Taryba. Rumunijos struktūrinis fiskalinis balansas 2023 m. iš esmės nepakito, nors Taryba rekomendavo jį pagerinti 1,7 % BVP. Grynųjų pirminių išlaidų augimas (pakoreguotas pagal vienkartines ir fiskalinės politikos priemones pajamų srityje) buvo didesnis, nei rekomenduota 2023 m., t. y. 11,8 % BVP, palyginti su Tarybos rekomenduotu 0,9 % tikslu. Kaip ir ankstesniais metais, kuriems taikoma 2021 m. birželio 18 d. rekomendacija, didžioji dalis nenumatytų pajamų buvo panaudota papildomoms išlaidoms finansuoti. Remdamasi tuo, kas išdėstyta, Komisija mano, kad Rumunija nesiėmė veiksmingų priemonių, kad atsižvelgtų į 2021 m. birželio 18 d. rekomendaciją;

(16) 2024 m. gegužės 10 d. Rumunijos valdžios institucijos pranešė apie veiksmus, kurių jos ėmėsi perviršiniam deficitui ištaisyti. Toje ataskaitoje patvirtintas į biudžetą įtrauktas 2024 m. valdžios sektoriaus deficito tikslas – 4,9 % BVP, tačiau taip pat pabrėžta, kad per pirmuosius tris šių metų mėnesius vykdant biudžetą valdžios sektoriaus biudžeto deficitas sudarė 2,06 % BVP, t. y. 0,6 procentinio punkto BVP daugiau nei per tą patį 2023 m. laikotarpį užfiksuotas deficitas, o visų metų deficitas buvo 6,6 % BVP. Didesnį 2024 m. pirmųjų trijų mėnesių deficitą, palyginti su tuo

([11]) 2020 m. balandžio 3 d. Tarybos sprendimas (ES) 2020/509 dėl perviršinio deficito susidarymo Rumunijoje (OL L 110, 2020 4 8, p. 58, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2020/509/oj).

([12]) 2020 m. balandžio 3 d. Tarybos rekomendacija siekiant panaikinti perviršinį valdžios sektoriaus deficitą Rumunijoje (OL C 116, 2020 4 8, p. 1).

([13]) 2021 m. birželio 18 d. Tarybos rekomendacija siekiant panaikinti perviršinį valdžios sektoriaus deficitą Rumunijoje (OL C 304, 2021 7 29, p. 111).

pačiu 2023 m. laikotarpiu, iš esmės paaiškina sparčiai augusios valdžios sektoriaus išlaidos, daugiausia dėl didesnių investicijų išlaidų;

(17) Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad realusis BVP išaugs 3,3 % 2024 m. ir 3,1 % 2025 m., o infliacija pagal suderintą vartotojų kainų indeksą (SVKI) bus 5,9 % 2024 m. ir 4,0 % 2025 m.;

(18) Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus deficitas sudarys 6,9 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2024 m. pabaigos padidės iki 50,9 %. Prognozuojamas deficito padidėjimas 2024 m. daugiausia atspindi spartų einamųjų valdžios sektoriaus išlaidų augimą. Numatoma, kad viešojo sektoriaus darbo užmokestis sparčiai augs dėl neseniai atlikto darbo užmokesčio švietimo, sveikatos ir gynybos sektoriuose diskrecinio padidinimo. Dėl pensijų perskaičiavimo vykdant pensijų reformą 2024 ir 2025 m. bus patirta trumpalaikių išlaidų, tačiau vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiais daug lėšų bus sutaupyta. Numatoma, kad dėl sparčiai didėjančių vietos valdžios institucijų kapitalo išlaidų ir Priemonės lėšų panaudojimo 2024 m., viešosios investicijos, išreikštos BVP dalimi, iš esmės išliks nepakitusios – atitiks 2023 m. pasiektą aukštą lygį;

(19) numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus pajamų augimas viršys nominaliojo BVP augimą, nes atspindės ekonomikos augimo struktūrą, kurioje mokestinių pajamų dalis yra didelė, pastangas gerinti mokesčių surinkimą skaitmenizuojant mokesčių sistemą ir 2023 m. rudenį priimto pajamas didinančių priemonių rinkinio poveikį; dėl to valdžios sektoriaus pajamos turėtų padidėti maždaug 1 % BVP. Tą rinkinį daugiausia sudaro įmonių, visų pirma labai mažų įmonių, apmokestinimo padidinimas, fizinių asmenų apmokestinimo padidinimas iš dalies panaikinus mokesčių lengvatas statybos ir žemės ūkio sektoriuose, lengvatinių pridėtinės vertės mokesčio tarifų panaikinimas tam tikroms prekėms ir paslaugoms, akcizų padidinimas ir specialus bankų bei tarptautinių įmonių apyvartos mokestis. Į rinkinį taip pat įtrauktos priemonės, susijusios su išlaidomis, įskaitant viešojo administravimo racionalizavimą ir griežtesnes sąlygas valstybės tarnautojams norint gauti atostogų kuponus ir išmokas maistui. Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus iš esmės neutrali ir jos kryptis sudarys 0,1 % BVP;

(20) pagal Komisijos 2024 m. pavasario prognozę, Priemonės negrąžintina parama (dotacijomis) 2024 m. bus finansuojamos išlaidos, sudarančios 1,0 % BVP, palyginti su 0,1 % BVP 2023 m. Išlaidas finansuojant Priemonės dotacijomis atsiras galimybių vykdyti aukštos kokybės investicijas ir našumą skatinančias reformas be tiesioginio poveikio Rumunijos valdžios sektoriaus balansui ir skolai. Rumunija daro prielaidą, kad paskolomis pagal Priemonę bus remiamos išlaidos, sudarančios 0,2 % BVP 2024 m. ir 1,2 % BVP 2025 m., palyginti su 0,3 % BVP 2023 m.;

(21) 2023 m. liepos 14 d. Taryba rekomendavo ([14]), kad Rumunija imtųsi veiksmų kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti galiojančias neatidėliotinas energijos paramos priemones, o su tuo susijusias sutaupytas lėšas panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Be to, Taryba rekomendavo, kad jei dėl vėl padidėjusių energijos kainų reikėtų imtis naujų paramos priemonių arba toliau taikyti esamas paramos priemones, Rumunija turėtų užtikrinti, kad tokiomis paramos priemonėmis būtų siekiama apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ir įmones, kad jos būtų fiskaliniu požiūriu prieinamos ir išlaikytų paskatas taupyti energiją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje įvertinta, kad neatidėliotinų energijos paramos priemonių grynosios biudžeto išlaidos ([15]) 2023 m. sudarys 0,3 % BVP, ir numatoma, kad 2024 ir 2025 m. jos sudarys - 0,1 % BVP. Numatoma, kad paramos schemos, kurių bendras poveikis 2024 m. sudarys 0,5 % BVP, o 2025 m. – 0,4 % BVP, liks galioti, tačiau prognozuojama, kad jų poveikį kompensuos energijos gamybos ir skirstymo bendrovių nenumatytų pajamų mokesčiai. Apskaičiuota, kad biudžeto išlaidos paramos priemonėms, kuriomis siekiama apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ir įmones, sudarys 0,2 % BVP 2024 m., o iš jų mažiau nei 0,1 % BVP vertės priemonėmis išsaugomas kainos signalas mažinti energijos poreikį ir didinti energijos vartojimo efektyvumą. Jei su tuo susijusios lėšos, sutaupytos sumažinus grynąsias biudžeto išlaidas dėl neatidėliotinų energijos paramos priemonių, būtų naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, tos projekcijos reikštų, kad 2024 m. fiskalinis koregavimas sudarys 0,4 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos fiskalinės politikos krypčiai tais metais turėtų užtikrinti skatinamąjį 1,2 % BVP poveikį. Neatidėliotinų energijos paramos priemonių nenumatoma kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Esama rizikos, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Be to, nenumatoma visų su tuo susijusių sutaupytų lėšų panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Ta rizika neatitinka to, kas numatyta Tarybos rekomendacijoje;

([14]) 2023 m. liepos 14 d. Tarybos rekomendacija dėl Rumunijos 2023 m. nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2023 m. Rumunijos konvergencijos programos (OL C 312, 2023 9 1, p. 216).

([15]) Šis skaičius rodo metines tų priemonių biudžeto išlaidas, įskaitant pajamas ir išlaidas, ir, kai taikytina, atmetus pajamas iš mokesčių, taikomų nenumatytam energijos tiekėjų pelnui.

(22) be to, Taryba taip pat rekomendavo, kad Rumunija išlaikytų nacionalinėmis lėšomis finansuojamas viešąsias investicijas ir užtikrintų veiksmingą dotacijų pagal Priemonę ir kitų Sąjungos fondų lėšų įsisavinimą, visų pirma siekdama skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos padidės nuo 2,3 % BVP 2023 m. iki 3,3 % BVP 2024 m. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Iš Sąjungos fondų gautomis pajamomis, įskaitant Priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų sumažėti iki 2,3 % BVP (nuo 3,3 % BVP 2023 m.). Tą sumažėjimą lemia 2014–2020 m. Sąjungos struktūrinių fondų programavimo laikotarpio, kurio lėšomis buvo galima naudotis iki 2023 m., pabaiga;

(23) remiantis iki galutinio prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones ir darant prielaidą, kad politika nesikeis, Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2025 m. valdžios sektoriaus deficitas sudarys 7,0 % BVP. Valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2025 m. pabaigos turėtų padidėti iki 53,9 %. Deficito padidėjimas 2025 m. daugiausia atspindi trumpalaikes pensijų reformos išlaidas, dėl kurių 2025 m. deficitas turėtų padidėti dar 0,5 % BVP, palyginti su pagrindiniu scenarijumi, kuriame reforma nenumatyta. Tačiau tikėtina, kad po vietos valdžios rinkimų kapitalo išlaidos šiek tiek sumažės, o einamųjų išlaidų, išskyrus pensijas, augimas turėtų šiek tiek sulėtėti. Į 2025 m. deficito prognozę neįtrauktos galimos papildomos pajamos dėl labai mažų įmonių mokesčių sistemos reformos ir plataus masto mokesčių reformos; abi šios reformos yra numatytos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane ir šiuo metu yra rengiamos. Dėl šių reformų vyriausybė gali gauti didelių pajamų ir, jei bus tinkamai parengtos ir įgyvendintos, jos gali gerokai sumažinti 2025 m. deficitą, palyginti su prognoze. Apdairi fiskalinė politika turėtų padėti sumažinti grynąją infliaciją, kuri gerokai viršija Sąjungos vidurkį ir, jei užsitęstų, galėtų lemti konkurencingumo sumažėjimą ir taip pat turėtų padėti sustiprinti išorės poziciją;

(24) pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnio 3 dalies b punktą ir to reglamento V priedo 2.2 kriterijų, į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukta daug viena kitą papildančių reformų ir investicijų, kurios turi būti įgyvendintos ne vėliau kaip 2026 m. Tos reformos ir investicijos turėtų padėti veiksmingai spręsti visus atitinkamose šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. Kad būtų padidintas Rumunijos ilgalaikis konkurencingumas vykdant žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas, kartu užtikrinant socialinį teisingumą, per šį trumpą laikotarpį labai svarbu sparčiai vykdyti veiksmingą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano, įskaitant skyrių „REPowerEU“, įgyvendinimą. Siekiant iki 2026 m. rugpjūčio mėn. įvykdyti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įsipareigojimus, labai svarbu, kad Rumunija gerokai sparčiau įgyvendintų reformas ir investicijas, užtikrindama veiksmingą valdymą ir stiprindama administracinius gebėjimus. Kad būtų užtikrinta plataus masto atsakomybė už sėkmingą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimą, itin svarbus tebėra sistemingas vietos ir regionų valdžios institucijų, socialinių partnerių, pilietinės visuomenės ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas;

(25) per sanglaudos politikos programų laikotarpio vidurio peržiūrą, pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/1060 ([16]) 18 straipsnį, Rumunija iki 2025 m. kovo mėn. turi peržiūrėti kiekvieną programą, remiamą Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), „Europos socialinio fondo +“ (ESF+), Sanglaudos fondo ir Teisingos pertvarkos fondo (TPF) lėšomis, atsižvelgdama į, be kita ko, 2024 m. priimtose šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius ir į nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą. Ta peržiūra yra Sąjungos finansavimo, įtraukto į kiekvieną programą, galutinio paskyrimo pagrindas. Nors Rumunija padarė pažangą įgyvendindama sanglaudos politikos programas ir Europos socialinių teisių ramstį, vis dar yra spręstinų uždavinių, o teritoriniai investicijų ir užimtumo rodiklių skirtumai tarp Sostinės regiono ir kitų regionų, taip pat tarp miesto ir ne miesto teritorijų išlieka dideli. Labai svarbu sparčiau įgyvendinti sanglaudos politikos programas ir stiprinti administracinius gebėjimus nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis. Programose sutarti prioritetai vis dar aktualūs. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas tam, kad būtų gerinamas vandens, nuotekų ir atliekų sektorių valdymas ir didinamas tvarumas. Ne mažiau svarbu didinti darbo našumą ir įmonių gebėjimą diegti inovacijas, daugiausia dėmesio skiriant tikslinei paramai verslui, be kita ko, viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimui ir dalyvavimui Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų iniciatyvose. Investicijoms į geležinkelių tinklą ir tvarų miesto transportą, taip pat biologinės įvairovės apsaugai ir toliau turėtų būti teikiama pirmenybė;

([16]) 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1060, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės taisyklės (OL L 231, 2021 6 30, p. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

(26) be to, labai svarbu plėtoti administracinius gebėjimus nacionaliniu ir subnacionaliniu lygmenimis, daug dėmesio skiriant regionų ir vietos valdžios institucijų stiprinimui. Turėtų būti užtikrintas teritorinių teisingos pertvarkos planų įgyvendinimas, įskaitant laipsnišką anglių atsisakymą iki 2032 m. Turėtų būti toliau tobulinamos valstybinės užimtumo tarnybos. Šiuo atžvilgiu ypač svarbu didinti moterų, nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo, asmenų su negalia ir marginalizuotų bendruomenių, pavyzdžiui, romų, aktyvumo darbo rinkoje skatinimo priemonių veiksmingumą. Reikia investuoti į švietimą ir mokymą, taip pat į gyventojų kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą. Visoje šalyje reikia didinti socialinės ir ilgalaikės priežiūros bei sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą pažeidžiamoms grupėms ir gerinti jų kokybę, o deinstitucionalizavimo priemones reikia vykdyti sparčiau. Energijos nepriteklius taip pat tebėra didelis iššūkis. Atliekant laikotarpio vidurio peržiūrą verta daugiau dėmesio skirti socialinio būsto ir su juo susijusių socialinių paslaugų teikimui, taip pat tvariai mažesnių miestų teritorijų, kuriose nuolat trūksta administracinių gebėjimų, plėtrai. Šių uždavinių sprendimas taip pat padėtų remti aukštynkryptę socialinę konvergenciją, kaip rodo Komisijos tarnybų 2024 m. atlikta antrojo etapo šalių analizė, pagrįsta socialinės konvergencijos sistemos elementais. Pagal Reglamento (ES) 2024/1263 3 straipsnio 3 dalies b punktą Europos semestras apima Komisijos vykdomą užimtumo gairių įgyvendinimo priežiūrą, *inter alia*, pasitelkiant socialinei konvergencijai kylančios rizikos nustatymo sistemą. Rumunija taip pat galėtų pasinaudoti Europos strateginių technologijų platforma, sukurta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2024/795 ([17]), kad paremtų investicijas į biotechnologijas (pavyzdžiui, investicijas į dirbtinio intelekto naudojimą medicinos sektoriuje, investicijas į mokslinius tyrimus bei gamybines investicijas į ypatingos svarbos vaistus), į skaitmenines technologijas ir giliųjų technologijų inovacijas bei švarias ir efektyviai išteklius naudojančias technologijas; taip pat investuotų į pajėgumus siekiant spręsti įgūdžių trūkumo problemą, pavyzdžiui, įgūdžių, būtinų toms ypatingos svarbos technologijoms plėtoti;

(27) nepaisant pastaruoju metu pagerėjusios padėties, skurdo rizika ir nelygybė išlieka didelė, skirtumai tarp gyventojų grupių ir regionų yra dideli, o galimybės įsidarbinti ir įgyti išsilavinimą Rumunijoje vis dar nevienodos. Socialinės apsaugos sistemos veiksmingumas mažinant skurdo riziką ir nelygybę tebėra ribotas dėl jos nepakankamos prieigos ir mažo adekvatumo. Be to, užimtumo lygis išlieka vienas žemiausių Sąjungoje, ypač nepakankamai atstovaujamų grupių atveju. Galiausiai, sunkumai užtikrinant lygias galimybes naudotis aukštos kokybės švietimo ir mokymo paslaugomis daro neigiamą poveikį integraciniam augimui;

(28) į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtrauktos priemonės, susijusios su 27 konstatuojamojoje dalyje nurodytais uždaviniais. Tokios priemonės apima suaugusių asmenų su negalia apsaugos sistemos reformą, reformą, kuria siekiama įvesti darbo korteles ir įteisinti namų ūkio darbuotojų darbą, investicijas į įmonių darbuotojų kvalifikacijos kėlimo arba perkvalifikavimo programas, privalomojo švietimo sistemos reformą, kuria siekiama užkirsti kelią mokyklos nebaigimui ir sumažinti mokyklos nebaigusių asmenų skaičių, ir investicijas į ikimokyklinio ugdymo paslaugų specialistų tęstinio mokymo pagrindų programos rengimą. Į sanglaudos programas taip pat įtrauktos susijusios priemonės, pavyzdžiui, specialios intervencinės priemonės, skirtos jaunimo užimtumui, nepalankioje padėtyje esančių grupių aktyvumui ir užimtumui darbo rinkoje didinti, taip pat pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų socialinei įtraukčiai užtikrinti. Skubus jų įgyvendinimas padėtų spręsti 27 konstatuojamojoje dalyje nurodytus uždavinius ir paremtų aukštynkryptę socialinę konvergenciją;

(29) atsižvelgiant į Komisijos atliktą nuodugnią apžvalgą ir išvadas dėl susidariusio perviršinio disbalanso, rekomendacijos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 6 straipsnį atspindėtos 1 ir 2 rekomendacijose. 1 rekomendacijoje nurodyta politika padeda šalinti pažeidžiamumą, susijusį su dideliu einamosios sąskaitos ir valdžios sektoriaus deficitu, dėl kurio ekonomika gali būti ypač pažeidžiama sukrėtimų atveju ir kuris prisideda prie didelės infliacijos. 2 rekomendacijoje nurodyta politika padeda šalinti pažeidžiamumą, susijusį su išlaidų konkurencingumu dėl darbo užmokesčio augimo, viršijančio darbo našumo augimą, ir su sąnaudomis nesusijusiu konkurencingumu dėl struktūrinių kliūčių,

([17]) 2024 m. vasario 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/795, kuriuo sukuriama Europos strateginių technologijų platforma (STEP) ir iš dalies keičiami Direktyva 2003/87/EB bei reglamentai (ES) 2021/1058, (ES) 2021/1056, (ES) 2021/1057, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) 2021/1060, (ES) 2021/523, (ES) 2021/695, (ES) 2021/697 ir (ES) 2021/241 (OL L, 2024/795, 2024 2 29, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

REKOMENDUOJA Rumunijai 2024 ir 2025 m. imtis šių veiksmų:

1. Laiku pateikti vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinį struktūrinį planą. Griežtinti fiskalinę politiką, kad 2024 m. būtų atliktas fiskalinis koregavimas. Laikantis reformuoto Stabilumo ir augimo pakto reikalavimų, grynųjų išlaidų ([18]) augimą 2025 m. apriboti iki tokio tempo, kuris padėtų, *inter alia*, vidutinės trukmės laikotarpiu valdžios sektoriaus deficitą sumažinti, kad būtų pasiekta Sutartyje nustatyta 3 % BVP pamatinė vertė, o valdžios sektoriaus skolą išlaikyti apdairaus lygio.

2. Gerokai sparčiau įgyvendinti sanglaudos politikos programas ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įskaitant skyrių „REPowerEU“, užtikrinant, kad reformos ir investicijos būtų užbaigtos iki 2026 m. rugpjūčio mėn., šiuo tikslu užtikrinant veiksmingą valdymą ir stiprinant administracinius gebėjimus. Atliekant sanglaudos politikos programų laikotarpio vidurio peržiūrą toliau daugiausia dėmesio skirti sutartiems prioritetams, imtis veiksmų, kad būtų geriau tenkinami poreikiai, susiję su socialiniu būstu, su juo susijusiomis socialinėmis paslaugomis ir mažesnių miestų teritorijų plėtra, kartu apsvarstant Europos strateginių technologijų platformos iniciatyvos teikiamas galimybes didinti konkurencingumą.

Priimta Liuksemburge 2024 m. spalio 21 d.

Tarybos vardu

Pirmininkas

NAGY I.

([18]) Pagal Reglamento (ES) 2024/1263 2 straipsnio 2 punktą, grynosios išlaidos – valdžios sektoriaus išlaidos, atėmus palūkanų išlaidas, diskrecines pajamų priemones, Sąjungos programų išlaidas, kurios visiškai atitinka pajamas iš Sąjungos fondų, nacionalines išlaidas bendram Sąjungos finansuojamų programų finansavimui, bedarbio pašalpų išlaidų ciklinius elementus ir vienkartines bei kitas laikinąsias priemones.